

REFLECȚII ASUPRA PARTICULARITĂȚILOR MECANISMULUI DE ASIGURARE A LEGALITĂȚII ÎN CADRUL STATULUI

**Petru Railean - doctor în drept, lector universitar Universitatea de Studii
Europene din Moldova**

Статья посвящена изучению механизма обеспечения законности в государстве. Исходя из определения законности как принципа, метода и режима, а также взаимосвязи между законностью и правопорядком автор определяет основные элементы механизма обеспечения законности и подчеркивает особенности каждого из них и факторы, способствующие его функционированию.

Ключевые слова: законность, правопорядок, принцип, метод, режим, механизм, обеспечение законности, защита законности.

Articolul este consacrat studierii mecanismului de asigurare a legalității în cadrul statului. Pornind de la definiția legalității ca principiu, metodă și regim, precum și a raportului dintre legalitate și ordine de drept, autorul identifică elementele principale ale mecanismului de asigurare a legalității și precizează particularitățile fiecăruia, precum și factorii care contribuie la funcționarea acestuia.

Cuvinte-cheie: legalitate, ordine de drept, principiu, metodă, regim, mecanism, asigurarea legalității, protecția legalității.

The article is devoted to studying the legality assurance mechanism within the state. Starting from the definition of legality as a principle, method and regime, as well as the relationship between legality and law, the author identifies the main elements of the legality assurance mechanism and specifies the particularities of each and the factors contributing to its operation.

Keywords: legality, rule of law, principle, method, regime, mechanism, ensuring legality, protection of legality.

Situația actuală din Republica Moldova, cu regret, pune în evidență o stare de legalitate scăzută, ilustrată de ignorarea sau încălcarea Constituției și a legilor țării de către autoritățile publice și de cetățeni. Practic, asistăm tot mai frecvent la răsturnarea valorilor și principiilor autentice ale statului de drept și înlocuirea acestora cu interese personale sau partizane, de grup politic, la scăderea autorității publice și a forței dreptului. Din aceste considerente, tot mai acută devine problema mecanismului de asigurare a legalității, atât sub aspect teoretic, cât și practic [6, p. 118].

În încercarea de a dezvolta teoretic subiectul în cauză, menționăm că potrivit lui I.A. Krasnov, legalitatea nu există „în general”, ea este posibilă doar la nivelul unui raport juridic concret sau la nivelul unui grup de relații sociale asemănătoare. În calitate de regim al raporturilor juridice concrete, legalitatea este formată în fine din legalitatea actelor de conduită individuală, nefiind însă o simplă sumă a acestora.

Astfel, de pe poziția metodologiei abordării statice și dinamice a fenomenelor, legalitatea ca regim al raporturilor juridice concrete este determinată de raportul dintre actele de conduită legale

și cele ilegale, adică în practică, legalitatea există ca o caracteristică juridică a conținutului raportului juridic (starea de legalitate a acestuia). Dar atunci când raportul juridic s-a consumat, devenind un fapt juridic, legalitatea trece în starea ordinii de drept. Deci, legalitatea, sub aspect dinamic, constituie o caracteristică funcțională a realizării normelor de drept, iar ordinea de drept o caracteristică statică a realizării dreptului [12, p. 6].

De aici este destul de evidentă legătura strânsă dintre legalitate și ordinea de drept. Acest fapt poate fi dedus și din definițiile date ordinii de drept:

- o stare ordonată reală a relațiilor sociale, ce exprimă realizarea practică a cerințelor legalității [8, p. 38];
- o stare ordonată a relațiilor sociale bazată pe drept și legalitate [16, p. 18];
- o asemenea ordonare a relațiilor sociale, bazată pe drept și legalitate, ce se exprimă prin conduita legală a subiecților participanți [15, p. 355];
- un sistem al relațiilor sociale reglementate în baza normelor de drept și coordonate în rezultatul afirmării conduitei legale a subiecților în viața socială [4, p. 6].

Așadar, în majoritatea cazurilor, ordinea de drept este văzută ca un final al realizării cerințelor și dispozițiilor dreptului, rezultat al respectării și executării normelor juridice, adică al legalității; rezultat al acțiunii legalității ce exprimă nivelul de realizare a cerințelor ei. Deci, ordinea de drept constituie scopul reglementărilor juridice, anume pentru crearea ei sînt edictate legi și alte acte normativ-juridice, este perfecționată legislația, se iau măsuri pentru consolidarea legalității [2, p. 175].

Prin urmare, coraportul dintre legalitate și ordinea de drept presupune că ordinea de drept poate fi asigurată doar prin optimizarea (perfecționarea) reglementării juridice și asigurarea legalității; consolidarea legalității inevitabil duce la consolidarea ordinii de drept; conținutul concret al ordinii de drept depinde de conținutul legalității [13, p. 219].

Merită atenție faptul că legalitatea și ordinea de drept au un rol deosebit în viața societății, fiind necesare atât statului, cât și persoanei. De starea legalității și a ordinii de drept depind nivelul libertății omului, caracterul real al drepturilor și libertăților, nivelul și realitatea democrației. Ținînd cont de faptul că în condițiile actuale interesele omului sînt considerate prioritare, anume această

latură a legalității și a ordinii de drept constituie un scop fundamental al statului. Ele constituie baza, nucleul ordinii în societate, condiție și element indispensabil al democrației, valori fundamentale general-umane [13, p. 225].

De aici este destul de evidentă necesitatea obiectivării legalității, asigurării și protecției acesteia [7, p. 398].

Referitor la obiectivarea legalității, menționăm că, potrivit cercetătorilor, aceasta se poate obiectiva [14, p. 49]:

- în calitate de *idee* în conștiința subiecților de drept;
- în calitate de *principiu (metodă)* de activitate a subiectului de drept;
- în calitate de *regim* al activității subiectului.

Respectiv, calea devenirii reale a legalității presupune următoarele etape: conturîndu-se ca idee în conștiința subiectului de drept, legalitatea treptat devine un principiu (metodă) pentru activitatea acestuia, ulterior, din principiu transformîndu-se în regim al conduitei subiectului.

Ideea necesității respectării legii este generată în conștiința individului de considerentele beneficiilor unei asemenea conduite. Oamenii nu se nasc cu ideea unei conduite legale, dar o obțin prin intermediul procesului continuu de socializare, prin acumularea și însușirea experienței în sfera realității juridice. În prezența unor condiții ce contribuie la consolidarea legalității (social-economice, politice, ideologice etc.), precum și după confirmarea avantajelor conduitei legale, ideea legalității se transformă în principiu (metodă) a activității subiectului. Trecerea legalității din principiu în regim se produce, de asemenea, în prezența unui complex de condiții cu caracter social-economic, juridic, politic, ideologic etc. [14, p. 50].

În acest sens, este destul de explicit V.N. Kudrevțev [10, p. 5], care susține că ideea legalității este conștientizată și, respectiv, influențează conduita cetățenilor și a funcționarilor publici numai în prezența anumitor condiții, cum ar fi: plenitudinea reglementării juridice a relațiilor sociale; stabilitatea principalelor instituții juridice; eficiența garanțiilor juridice; atitudinea echitabilă față de orice persoană în procesul de aplicare a legii; inevitabilitatea răspunderii pentru încălcarea legilor etc.

Cercetările sociologice demonstrează că necesitatea dreptului și a legalității mai ales în perioada actuală sînt conștientizate pe larg de populație. Cetățenii sînt cointeresați de regimul legalității, stabilitatea ordinii de drept, protecția vieții, proprietății, intereselor personale. Inevitabilitatea sancționării hoțului și a celui ce ia mită, respectarea strictă a legislației muncii și administrative, protecția dreptului la locuință, soluționarea corectă și echitabilă a plîngerilor – anume în baza acestor fapte și altele similare, în care este implicată o persoană concretă, rudele și apropriații acesteia, cetățenii percep imaginea regimului legalității, ei dobîndesc încredere în stabilitatea lui sau, dimpotrivă, se dezamăgesc de practica respectării acestui regim, adică de realitatea lui [2, p. 186-187].

Trebuie precizat, în același timp, că în forma sa de regim, legalitatea presupune cu mult mai mult decît corespunderea unei acțiuni sau inacțiuni singulare a subiectului cu legea. În cadrul regimului juridic al legalității acțiunile ilegale ale subiecților au deja un caracter întîmplător nu sistematic [14, p. 50] și, respectiv nu subminează acest regim.

Din cele expuse, conchidem că obiectivarea, formarea legalității este condiționată [7, p. 399, 6, p. 123]. În acest sens I.A. Krasnov identifică trei categorii de factori: factori – condiții; factori – cauze; factori – garanții [12, p. 8].

Factorii – condiție (atît pozitivi, cît și negativi) presupun mediul extern situațional în care se formează, se modifică și încetează regimul legalității a unui raport juridic concret. Acești factori se bazează pe fenomenele și procesele (economice, sociale, politice și moral-spirituale) din acea sferă a societății în care se desfășoară raportul concret.

Factorii – cauze sînt: în primul rînd, calitatea normei juridice materiale și calitatea normelor procesuale, care stabilesc mecanismul de realizare a normelor materiale (subiectul responsabil – autoritatea legislativă și normativă); în al doilea rînd, specificul raportului juridic concret; în al treilea rînd, nivelul conștiinței juridice și al culturii juridice a participanților la raport.

Factorii – garanții își încep acțiunea în cazul în care cerințele juridice materiale sau procedurale nu se realizează, cînd intervine o defecțiune în regimul legalității. Acești factori „cu efect de rezultat garantat” au menirea de a restabili regimul legali-

tății raportului juridic concret (subiecți responsabili – procuror, judecător, avocat etc.).

Prin urmare, conchide cercetătorul, formarea legalității nu este spontană. Este un proces ce poate și trebuie condus, deoarece presupune o influență deliberată asupra conduitei subiecților relațiilor sociale. Pentru eficiența acestui proces este necesară luarea în considerație a factorilor care influențează conduita și care îi determină caracterul legal sau ilegal, precum și mijloacele cu ajutorul cărora se poate direcționa conduita, asigurînd corespunderea acesteia cu dispozițiile de drept [12, p. 8]. Sarcina asigurării regimului legalității necesită cunoașterea și luarea în considerație a varietății de factori care influențează conduita umană (atît pozitivi, cît și negativi), atît juridici, cît și economici, politici, sociali, psihologici etc. Adică, problema asigurării legalității are un caracter complex și, fiind strîns legată de mai multe fenomene și procese din viața socială, poate fi soluționată cu succes doar în contextul unei stabilizări generale a situației din cadrul statului [12, p. 18-19].

În literatura de specialitate, asigurării și protecției legalității i s-a acordat o atenție deosebită. Mai mult, cercetătorii delimitează strict asigurarea de protecția legalității. Astfel, se susține că diferența rezidă în faptul că *protecția* legalității ține de încălcarea acesteia, iar *asigurarea* – de profilaxia încălcărilor și consolidarea legalității [19, p. 284; 9, p. 524].

Potrivit lui N.V. Vitruk [9, p. 530], *protecția legalității* (proprie în viziunea sa doar statului și funcționarilor publici) include în sine constatarea abaterilor de la lege în activitatea de creare și de realizare a dreptului, reprimarea imediată a lor, acționarea mijloacelor de protecție a dreptului și a legii, restabilirea dreptului și a ordinii de drept, atragerea la răspundere a funcționarilor publici vinovați.

Totodată, cercetătorul concretizează că nu orice încălcare a legii, cu atît mai mult a actului subordonat acesteia, poate fi calificată drept încălcare a legalității. Or, încălcarea legalității nu este pur și simplu o încălcare de lege, care poate fi doar o greșeală, o eroare admisă în practica de aplicare a dreptului, ci o tendință, o orientare în conduita ilegală a funcționarului public. Astfel, de exemplu, stabilirea măsurii de sancționare contravențională fără a lua în considerație personalitatea vinovatului

(aplicarea amenzii în mărime maximală) într-un caz concret (singular) nu constituie o încălcare a legalității, doar faptele analogice în totalitatea lor reflectă o anumită tendință în conduita funcționarului. Anume persistența conduitei date constituie o încălcare a legalității [9, p. 530].

În viziunea sa, încălcări ale legalității constituie următoarele fapte comise de funcționarii statului:

- încălcarea normelor Constituției și a altor legi (cele mai răspândite fiind: încălcarea drepturilor și libertăților constituționale și a intereselor legale ale cetățenilor și ale altor persoane, atribuirea ilegală cetățenilor sau altor persoane a înlesnirilor și avantajelor, absolvirea ilegală a cetățenilor și a altor persoane de anumite obligații etc.);

- infracțiunile funcționarilor comise în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu (luare de mită, abuz de putere etc.).

În același timp, nu pot fi considerate încălcări ale legalității, de exemplu:

- încălcarea neesențială a legii ce concretizează normele constituționale;

- infracțiunile și alte delictе comise de funcționari ce nu țin de exercitarea obligațiilor de serviciu, adică în calitatea acestora de cetățeni.

De asemenea, nu constituie încălcări ale legalității, încălcarea de către funcționarul public a normelor cuprinse în actele departamentale, nerespectarea disciplinei de serviciu, cazurile singulare de manifestare a neatenției, brutalității sau a lipsei de tact în raport cu oamenii etc., adică nerespectarea normelor etice și morale. În cazurile în care asemenea momente – brutalitatea, vanitatea, indiferența față de soarta omului etc. – devin o normă de conduită pentru funcționar, atunci aceasta constituie deja încălcare a obligațiilor constituționale referitoare la persoană, viața și sănătatea acesteia, securitatea și inviolabilitatea personală, alte drepturi și libertăți, cinste și demnitate care sînt consacrate și protejate constituțional ca valori supreme [9, p. 530].

În viziunea noastră este dificil a contura clar esența și conținutul categoriei de „încălcarea legalității”. Cu atît mai mult considerăm a fi incorectă delimitarea dintre „încălcarea legii” și „încălcarea legalității” doar în baza gravității faptelor, a caracterului sistemic al acestora sau a sferei de relații sociale în cadrul căreia aceasta are loc. „Încălcarea legalității” nu trebuie redusă la „în-

călcarea legii” (indiferent de gravitatea faptelor și a numărului acestora). În opinia noastră încălcarea legalității este un concept cu mult mai complex, care nu implică survenirea vreunei forme concrete de răspundere, deoarece ea nu dispune de o componentă concretă fixată de lege. Încălcarea legalității presupune prin esență și nerealizarea legii (dreptului). Sub acest aspect se poate vorbi despre încălcarea legalității atunci cînd în condițiile constatării încălcărilor de lege (infracțiuni, contravenții, abateri administrative, delictе civile etc.) nu sînt luate măsurile necesare pentru atragerea la răspundere a persoanelor vinovate (sau ele sînt formal sancționate), pentru recuperarea prejudiciilor cauzate persoanelor vătămăte (sau recompensarea inechitabilă a acestora), altfel spus, nu intervin consecințele juridice prevăzute de lege pentru restabilirea ordinii de drept. În condițiile persistenței unor asemenea situații nu se poate vorbi de un regim al legalității [5, p. 58; 6, p. 127-128].

De aici se poate susține că legalitatea nu presupune doar respectarea strictă a legii de către toți subiecții de drept, dar și inevitabilitatea survenirii consecințelor juridice stabilite de lege pentru încălcarea acesteia. Sub acest aspect, devine evident de ce legalitatea este văzută mai mult ca fiind proprie statului și aparatului său de organe și funcționari [7, p. 402].

În ceea ce privește asigurarea legalității, N.V. Vitruk [9, p. 530-531] susține că aceasta reprezintă un sistem de măsuri orientate spre *profilaxia* încălcărilor legalității și *consolidarea* acesteia.

§ *Profilaxia* presupune elucidarea cauzelor și a condițiilor încălcării legalității, eliminarea acestora, a tuturor factorilor, fenomenelor și proceselor negative care le favorizează (precum, instabilitatea economică și politică, nivelul scăzut de cultură juridică a populației, a funcționarilor publici, deformarea conștiinței juridice profesionale, prioritatea oportunității față de legalitate etc.).

§ *Consolidarea* legalității, la rîndul său, constă în formarea, perfecționarea și dezvoltarea garanțiilor legalității în activitatea organelor de stat și a funcționarilor publici.

Garanțiile legalității în literatura de specialitate sînt definite în mod diferit:

- totalitatea de condiții obiective și subiective, precum și căile și metodele speciale cu ajutorul cărora este asigurată legalitatea [1, p. 477];

- ansamblul condițiilor obiective și subiective, care asigură realizarea strictă și uniformă a legilor și celorlalte acte normative ale statului, adoptate în baza lor, precum și măsurile care contribuie la prevenirea și înlăturarea tuturor abaterilor de la normele de drept [3, p. 484; 4, p. 7];

- un sistem de condiții, mijloace și factori, determinați de legitățile dezvoltării sociale, care asigură procesul realizării legalității [15, p. 351-352];

- un anumit complex de factori organizatorici, economici, politici, ideologici și de măsuri juridice, ce asigură respectarea normelor dreptului, protecția drepturilor cetățenilor și a intereselor societății și a statului [18, p. 444-445] etc.

Unii cercetători identifică în acest sens chiar un *mecanism de garantare a legalității* [14, p. 50]. Respectiv, asigurarea legalității are loc prin intermediul funcționării a trei tipuri de factori: sociali, psihologici și juridici. În procesul asigurării legalității, fiecare din ei formează un mecanism distinct.

Mecanismul social de asigurare a legalității reprezintă un sistem de garanții sociale a legalității (factori ai vieții sociale), care contribuie la apariția și consolidarea legalității în practica socială, precum: bunăstarea economică, nivelul scăzut al șomajului, condiții decente de viață pentru toate păturile sociale, stabilitatea politică, transparența în activitatea statului, pluralismul politic etc.

Mecanismul psihologic de asigurare a legalității se bazează pe sistemul de emoții, orientări ale conștiinței individuale, de grup sau sociale față de drept și problema respectării și realizării acestuia. În acest mecanism sunt incluse atitudinea pozitivă față de drept, sentimentele, emoțiile, orientările individului. În calitate de garanții ale acestui mecanism sunt văzute a fi: nivelul înalt al conștiinței juridice, propagarea pe larg a cunoștințelor juridice, ridicarea autorității dreptului, cultivarea patriotismului, abordarea teoretico-științifică a ideilor și concepțiilor democratice etc. [14, p. 50].

Mecanismul juridic de asigurare a legalității este considerat a fi cel mai principal. Dacă factorii sociali și cei psihologici influențează indirect starea legalității, atunci cel juridic determină în mod direct caracterul și starea legalității și a ordinii de drept [14, p. 50].

Mecanismul juridic de asigurare a legalității se realizează, în primul rând, prin crearea unor garanții normativ-juridice. Unii cercetători susțin că

o garanție necesară a legalității este însăși legislația, legea. Criticînd o asemenea afirmație, alți cercetători consideră că existența legii poate fi privită doar ca o premisă a legalității, și nici într-un caz ca garanție a legalității.

Anumite explicații, în acest sens, ne oferă I.A. Krasnov, care susține că la baza legalității se află legea, mai concret – realizarea acesteia. Legalitatea în cadrul statului se realizează în acea măsură în care sînt realizate legile și actele normative subordonate legii [11, p. 149].

Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că legislația poate fi considerată drept o garanție dacă o privim ca o fixare normativă a modelelor de conduită legală prin care se asigură cetățenilor și organizațiilor o anumită încredere în ceea ce fac, credința în posibilitatea atingerii rezultatului scontat. La aceasta contribuie și caracterul relativ constant al legilor (durata acțiunii), stabilitatea practicii de aplicare a lor, continuitatea metodelor de activitate ale organelor care asigură executarea legilor, indiferent de succedarea anumitor funcționari publici. Caracterul stabil al reglementărilor generează o încredere în faptul că regulile de conduită nu sînt aleatorii, dar utile și deci necesare, deoarece ele reflectă necesitățile vieții cotidiene, fiind, astfel, obligatorii spre respectare necondiționată [6, p. 131-132].

În concret, prin garanții normativ-juridice ale legalității se înțelege totalitatea normelor juridice specializate, existența și menirea cărora ține de necesitatea realizării altor norme de drept [14, p. 50]. În acest sens, sînt importante garanțiile îndeplinirii dispozițiilor normelor de drept. E prea puțin de a adopta o lege sau alta, e necesar de a crea concomitent și mecanismul de realizare a normelor dreptului, de exemplu, de a stabili sancțiuni pentru neîndeplinirea sau încălcarea legii, ordinea contestării acțiunilor ilegale ale funcționarilor publici, protecția drepturilor și libertăților personale etc. Numai în acest caz modelul de conduită, fixat în normă, va fi perceput ca o posibilitate reală, asigurată de stat [2, p. 186].

Din cele menționate devine clar că garanțiile normativ-juridice au un rol important în mecanismul de asigurare a legalității. În același timp, valoarea lor nu trebuie absolutizată. Chiar dacă fiecare normă juridică poate fi considerată ca o garanție a legalității, acestea nu vor avea nicio va-

loare dacă organele responsabile de aplicarea lor nu vor acționa sau vor acționa necorespunzător în cazul încălcării legalității. Prin urmare, cel de-al doilea element important al mecanismului juridic de asigurare a legalității îl constituie activitatea organelor de ocrotire a ordinii de drept, responsabile de constatarea și contracararea încălcărilor de lege [14, p. 51]. Importante în acest sens sînt supravegherea și controlul stării legalității, deoarece acestea cuprind: controlul exercitat de organul suprem legislativ; controlul exercitat de autoritățile administrative; controlul constituțional și controlul judecătoresc; supravegherea procurorului; controlul obștesc etc. [2, p. 184].

În context, precizăm că și la nivel internațional atestăm indicații referitoare la mecanismele de consolidare a legalității. Astfel, pentru sistemul Organizației Națiunilor Unite legalitatea constituie un asemenea principiu al conducerii statale, în prezența căruia toate persoanele fizice, instituțiile și organele, statale și nestatale, inclusiv statul răspund în fața legii. La rîndul său, legea este adoptată de către stat, este aplicată în mod egal față de toți și este transpusă în viață de către organe independente, fiind totodată conformă normelor și standardelor internaționale în materia drepturilor omului. Legalitatea implică, de asemenea, luarea măsurilor necesare pentru asigurarea respectării principiului supremației dreptului, egalității tuturor în fața legii, răspunderii potrivit legii, aplicării juste a legii, separației puterilor, implicării în procesul decizional, securității juridice, neadmiterea samavolniciei și respectarea transparenței procedurale și juridice [17].

Bazîndu-se pe o astfel de abordare complexă a legalității, Secretarul General al ONU identifică cîteva mecanisme concrete de asigurare a acesteia, și anume: Constituția sau un alt act asemănător; cadrul normativ-juridic și aplicarea practică a acestuia; sistemul electoral; organele justiției, a administrației de stat, a securității și organele pentru apărarea drepturilor omului; cetățenii și societatea civilă implicați în consolidarea legalității și atragerea la răspundere a autorităților și funcționarilor publici [17].

Fiecare dintre aceste mecanisme cuprind o serie de elemente ce influențează asigurarea și consolidarea legalității în cadrul statului. Privite în ansamblu, elementele mecanismului de asigurare a

legalității practic denotă faptul cît de complex este fenomenul legalității și cît de complexe trebuie să fie măsurile destinate asigurării acesteia într-un stat de drept.

Generalizând cele studiate, subliniem următoarele [6, p. 139-140]:

§ Mecanismul asigurării legalității implică acțiunea combinată a factorilor sociali, economici, juridici și psihologici. Rolul major în asigurarea legalității îi revine mecanismului juridic datorită garanțiilor sale normativ-juridice (nemijlocit norme și instituțiile juridice) și a garanțiilor instituționale (competența concretă a diferitor autorități ale statului, în special, a instanțelor judecătorești). În același timp, eficiența asigurării legalității în cadrul statului depinde de nivelul de cultură și conștiință juridică al cetățenilor și al funcționarilor publici, de condițiile sociale garantate de către stat cetățenilor săi.

§ Pentru ca legalitatea să devină o metodă și un regim de viață în statul de drept pe care îl edificăm sînt necesare anumite garanții, adică condiții obiective și subiective, căi și metode speciale cu ajutorul cărora să poată fi asigurată legalitatea. În concret, sînt absolut necesare pîrghii care să permită verificarea stării legalității (e cazul controlului exercitat de către Parlament, Guvern, Curtea Constituțională, instanțele judecătorești, procuratură, inclusiv controlul obștesc), precum și mijloace suficiente și eficiente pentru ca încălcarea legilor să fie în mod legal deferită justiției, iar persoanele vinovate (indiferent de postura deținută în aparatul de stat) să poată fi trase la răspundere juridică.

§ Desigur, eficiența acestor garanții ar spori considerabil dacă societatea noastră va tinde spre a deveni o societate civilă și cetățenii vor manifesta o voință fermă, activism și perseverență ripostînd cu curaj la orice încălcare a legalității admisă de reprezentanții puterii de stat.

§ În vederea consolidării statutului legalității ca principiu constituțional al statului de drept, considerăm necesară consacrarea acestuia în textul Constituției Republicii Moldova (după exemplul multor state democratice contemporane), după cum urmează: „În Republica Moldova, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

Bibliografie

1. Avornic Gh. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Editura Cartier, 2004.
2. Costachi Gh. *Direcții prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova*. Chișinău: IISD, 2009.
3. Negru B., Negru A. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006.
4. Poalelungi M., Smochină A. *Ordinea de drept – condiție prioritară pentru instituirea statului de drept*. În: Probleme actuale ale jurisprudenței: realizări și perspective. Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, Științe juridice. Serie Nouă nr. 6. Chișinău: Centrul Editorial al USM, 2002.
5. Railean P. *Esența și importanța activității jurisdicționale în asigurarea legalității în statul de drept*. Teză de doctor în drept. Specialitatea: 552.01 – Drept constituțional. Chișinău, 2014.
6. Railean P. *Mecanismul jurisdicțional de asigurare a legalității în statul de drept*. Chișinău: S.n., 2015.
7. Railean P. *Reflecții asupra mecanismului asigurării legalității în statul de drept*. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013. Chișinău: Academia de Adinistrare Publică, 2014.
8. Алексеев С.С. *Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования*. Москва: «Статут», 1999.
9. Витрук Н.В. *Законность: понятие, защита и обеспечение*. В: Общая теория права. Под общей ред. проф. В.К. Бабаева. Нижний Новгород, 1993.
10. *Законность в Российской Федерации*. Москва: Спартак, 1998.
11. Краснов И. А. *Понятие законности в современном обществе*. В: Юридический аналитический журнал, 2005, №3-4 (15-16).
12. Краснов И.А. *Специфика законности в федеративном государстве (на примере Российской Федерации)*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Казань, 2007.
13. Лазарев В.В. *Общая теория права и государства*. Москва: Юристь, 1996.
14. Латушкин М.А. *Механизм обеспечения законности*. В: Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 5: Юриспруденция, 2006, №8.
15. Морозова Л.А. *Теория государства и права*. Учебник. Москва: Юристь, 2003.
16. *Основы права. Учебное пособие*. Под ред. В.В. Лазарева. Москва: Юристь, 2001.
17. Руководящая записка генерального секретаря ООН „Подход ООН к оказанию помощи в области обеспечения законности”. 12-38584(R). Апрель 2008 года. [электронный ресурс] <http://www.unrol.org/files/SG%20Guidance%20Note%20on%20UN%20Approach%20ROL%20RUSSIAN.pdf>. (accesat la 13.05.2013)
18. *Теория государства и права*. Под ред. А. С. Пиголкина. Москва: Городец, 2003.
19. *Теория государства и права: Курс лекций*. Под ред. проф. М.Н.Марченко. Москва: Зеркало, ТЕИС, 1999.